

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu**

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Jana Filipa a soudců Josefa Fialy a Pavla Šámala (soudce zpravodaje) o ústavní stížnosti stěžovatele A. M. (jde o pseudonym), zastoupeného Mgr. Annou Jirotkovou, advokátkou, sídlem Moravská 924/6, Praha 2 – Vinohrady, proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 14. července 2020 č. j. 101 Co 71/2020-182, za účasti **Krajského soudu v Praze**, jako účastníka řízení, a 1. D. M. (jde o pseudonym), zastoupené Mgr. Alenou Rampasovou, advokátkou, sídlem Hluboká 1336/55, Plzeň, a 2. nezl. Z. M. (jde o pseudonym), právně zastoupeného Městským úřadem Beroun, Odborem sociálních věcí a zdravotnictví, sídlem Husovo náměstí 68/1, Beroun, jako vedlejších účastníků řízení, takto:

I. Rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 14. července 2020 č. j. 101 Co 71/2020-182 byla porušena práva stěžovatele a 2. vedlejšího účastníka podle čl. 32 odst. 4 a čl. 36 odst. 1 a 4 Listiny základních práv a svobod ve spojení s právy 2. vedlejšího účastníka podle čl. 3 odst. 1, čl. 9 odst. 3 a čl. 18 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.

II. Ve zbývající části se ústavní stížnost odmítá.

Odůvodnění

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadeného rozhodnutí

1. Stěžovatel se ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) a § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), domáhá zrušení shora uvedeného soudního rozhodnutí, když tvrdí, že jím byla porušena jeho základní práva zaručená v čl. 10 odst. 2, čl. 32 odst. 4 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 3 odst. 1 a čl. 18 Úmluvy o právech dítěte (dále jen „Úmluva“).

2. Z ústavní stížnosti, předložených podkladů a vyžádaného spisu vedeného u Okresního soudu v Berouně (dále jen „okresní soud“) pod sp. zn. 25 P 113/2019 se podává, že okresní soud rozhodl rozsudkem ze dne 9. 12. 2019 č. j. 25 P 113/2019-100 o návrhu stěžovatele (dále též „otec“) na změnu výchovy 2. vedlejšího účastníka (dále též „nezletilý“) tak, že ho svěřil do střídavé péče obou rodičů, kdy do péče první vedlejší účastnice (dále též „matka“) byl svěřen v sudý kalendářní týden od pondělí 8.00 hodin do následujícího pondělí do 8.00 hodin a do péče otce byl svěřen v lichý kalendářní týden od pondělí 8.00 hodin do následujícího pondělí do 8.00 hodin. Bylo stanoveno, že rodiče

si nezletilého předají vždy v předškolním či školním zařízení, a to každé pondělí v 8.00 hodin v místě bydliště toho z nich, jehož péče bude začínat, a že není-li možné předání v předškolním nebo školním zařízení, rodiče si nezletilého předají v místě bydliště toho z nich, jehož péče aktuálně končí, a to ve stejný den a hodinu. Matce byla uložena povinnost na výživu nezletilého přispívat částkou 1 000 Kč měsíčně a otcí byla stanovena povinnost přispívat na výživu nezletilého částkou 4 000 Kč měsíčně. Uvedeným rozsudkem byl změněn rozsudek Okresního soudu v Berouně ze dne 28. 3. 2018 č. j. 25 Nc 2195/2017-51, a bylo rozhodnuto, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Okresní soud své rozhodnutí odůvodnil tím, že po provedeném dokazování je zřejmé, že modelu střídavé péče v zásadě nic nebrání. Oba rodiče i kolizní opatrovník zřetelně potvrdili, že vztah nezletilého k oběma rodičům je kladný. Za primární důvod daného rozhodnutí považoval okresní soud fakt, že rodiče v době rozhodování soudu model střídavé péče již uplatňovali, byť v poněkud nestandardním rozsahu (nezletilého si předávali zpravidla 2x týdně). Takto časté předávání podle názoru okresního soudu nebylo v zájmu nezletilého, ale ani rodičů. Okresní soud shledal, že oba rodiče jsou schopni péči o nezletilého řádným způsobem zajistit a oba mají shodná rodičovská práva. Přitom vzdálenost bydlišť obou rodičů podle okresního soudu model střídavé péče jedinec podporuje. V místě bydliště každého z rodičů nezletilý docházel do mateřské školy, čímž bylo jeho předškolní vzdělávání náležitě zajištěno. Pro model střídavé péče hovořil i výsledek pohovoru, který s nezletilým provedl kolizní opatrovník a ze kterého vyplynulo, že sám nezletilý by si přál být v péči každého z rodičů rovným dílem. Stanovením, že rodiče si nezletilého budou předávat prostřednictvím předškolního zařízení, měly být podle okresního soudu eliminovány konflikty mezi rodiči, což by neplatilo v případě svěřeni dítěte do péče jednoho z rodičů. Dodal, že neprokázáno zůstalo tvrzení matky, že by se otec nezletilému nevěnoval po citové stránce.

3. Proti rozsudku okresního soudu podala 1. vedlejší účastnice odvolání, o kterém rozhodl Krajský soud v Praze (dále jen „krajský soud“) napadeným rozsudkem ze dne 14. 7. 2020 č. j. 101 Co 71/2020-182 tak, že rozsudek okresního soudu změnil a nezletilého svěřil do výlučné péče matky s tím, že otcí byla uložena povinnost s účinností od 1. 2. 2020 přispívat na výživu nezletilého částkou 7 000 Kč měsíčně splatnou vždy do každého 15. dne v měsíci předem k rukám matky a s účinností od právní moci daného rozsudku nadále částkou 10 000 Kč měsíčně. Matce byla uložena povinnost s účinností od 1. 2. 2020 do právní moci rozsudku přispívat na výživu nezletilého částkou 1 000 Kč měsíčně splatnou vždy do každého 15. dne v měsíci předem k rukám otce. Dále bylo stanoveno, že nedoplatek na výživném za dobu od 1. 2. 2020 do 30. 6. 2020 ve výši 24 000 Kč je otec povinen zaplatit k rukám matky ve lhůtě do 31. 8. 2020 a nedoplatek na výživném za dobu od 1. 2. 2020 do 30. 6. 2020 ve výši 5 000 Kč je matka povinna zaplatit k rukám otce ve lhůtě do 31. 8. 2020. Ve výroku o změně rozsudku Okresního soudu v Berouně ze dne 28. 3. 2018 č. j. 25 Nc 2195/2017-51 byl rozsudek soudu prvního stupně potvrzen a bylo rozhodnuto, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně a soudem odvolacím. V odůvodnění krajský soud uvedl, že původním rozhodnutím byl nezletilý svěřen do společné péče obou rodičů, která spočívala v tom, že rodiče si s ohledem na vzdálenost svých bydlišť nezletilého střídali v nepravidelných intervalech, ke střídání nezletilého docházelo zpravidla 2x týdně. Oba rodiče se shodli na tom, že časté střídání nezletilého zatěžuje, nicméně na další formě péče o nezletilého se neshodli, vztahy mezi nimi jsou konfliktní. Otec navrhl svěřeni nezletilého do střídavé péče se střídáním po týdnu, matka střídavou péči odmítla, akcentující, že nezletilému střídání prostředí vadí, měl by mít zachováno jedno výchovné

prostředí, navštěvovat jednu mateřskou školku. Nezletilý při pohovoru s kolizním opatrovníkem provedeném dne 1. 11. 2019 sdělil, že se mu líbí v obou mateřských školách, že se těší na maminku i na tatínka a chtěl by u nich být stejně dlouho. Na základě návrhu otce na svěřeni nezletilého do střídavé péče obou rodičů byl proveden opakovaný pohovor s nezletilým dne 9. 7. 2020 v místě bydliště matky kolizním opatrovníkem. Nezletilý uvedl, že se nechce střídat a nechce, aby se to táta dozvěděl, protože by se zlobil. Nebaví ho jezdit sem a tam, je to daleko, přál by si být déle u mámy a chvíli u táty. Přál by si mít jednu školku. Nezletilý podle krajského soudu své stanovisko vyjádřil po své vlastní zkušenosti se střídavou péčí, kterou oba rodiče praktikovali od 16. 4. 2020 na základě předběžného opatření. Dále krajský soud uvedl, že aktuálně matka s nezletilým bydlí v rodinném domě jejího přítele v B. V., která je vzdálena od místa bydliště otce cca 80 km. Její partner má jednu vyživovací povinnost, syna ve věku 16 let. Otec nadále žije v rodinném domě v M., v původním bydlišti obou rodičů a nezletilého, nyní s manželkou, se kterou se dne 13. 12. 2019 oženil. Nynější manželka stěžovatele nemá žádnou vyživovací povinnost. Krajský soud přihlédl k přání nezletilého, který si již vyzkoušel, v důsledku neschopnosti rodičů domluvit se na další péči o něj, různé způsoby střídání u každého z nich, a uzavřel, že vzhledem k nízkému věku nezletilého je pro něj aktuálně nejvhodnější péče matky, která byla od narození ve funkci hlavního pečovatele, maje za to, že při stejném podílu rodičů na výchově by bylo poloviční zastoupení matky předčasné. Dodal, že nezletilý potřebuje její snadnou dostupnost, k čemuž v případě, že je nezletilý u otce, nedochází, neboť vysloví-li nezletilý přání, že by chtěl zavolat mamince, otec to odmítá. Snadná dostupnost matky je nezletilému zdrojem bezpečí a jistoty. Krajský soud přisvědčil i argumentaci, že by nezletilý měl navštěvovat pouze jednu mateřskou školu, neboť od září 2020 se stane předškolákem, a že není v jeho zájmu, aby jeho předškolní vzdělávání bylo tříštěno. Ze všech těchto důvodů rozhodl o svěřeni nezletilého do výlučné péče matky s tím, že otcí byla uložena povinnost přispívat na výživu nezletilého, dále rozhodl o povinnosti matky přispívat otcí výživným do právní moci rozsudku, jakož i o nedoplatcích na výživném (viz shora). Krajský soud však žádným způsobem nerozhodl o úpravě styku nezletilého s otcem.

II.

Argumentace stěžovatele

4. Stěžovatel v ústavní stížnosti podrobně popisuje průběh předcházejících řízení a skutečnost, jak se on a 1. vedlejší účastnice podíleli na péči o nezletilého po rozpadu jejich vztahu, tj. od počátku roku 2017, kdy nezletilému byly dva roky. Poukazuje na to, že kolizní opatrovník po pohovoru s nezletilým doporučil model střídavé péče obou rodičů, následně však, na základě dalšího pohovoru s nezletilým, své stanovisko změnil s tím, že nezletilý by měl být svěřen do péče matky. Stěžovatel zdůrazňuje, že při rozhodování o úpravě péče o dítě je třeba vycházet z toho, že právem obou rodičů je v zásadě stejnou měrou o dítě pečovat a podílet se na jeho výchově, a je-li dítě svěřeno do péče jednoho z rodičů, pak by mu mělo být umožněno stýkat se s druhým rodičem v takové míře, aby byl postulát rodičovské péče co nejvíce naplněn. Napadený rozsudek si podle stěžovatele logicky odporuje, když na jedné straně vychází ze skutkového stavu existující střídavé péče obou rodičů, ale na druhé straně uzavírá, že pro nezletilého je aktuálně nejvýhodnější výlučná péče matky. Skutkový závěr krajského soudu, že matka byla od narození nezletilého ve funkci hlavního pečovatele, nelze podle stěžovatele na základě provedeného dokazování učinit, neboť je v přímém rozporu se zjištěním, že od dvou let věku nezletilého fungovala střídavá péče obou rodičů. Stěžovatel je přesvědčen, že odvolací soud rozhodl v rozporu se zájmem nezletilého dítěte, a to překvapivě a bezdůvodně. Nezabýval se jeho nesouhlasem se změnou místa bydliště

nezletilého a napadený rozsudek neobsahuje žádné podrobné odůvodnění, proč je nutná změna péče ze střídavé na výlučnou péči matky, a to bez jakékoliv úpravy jeho styku s nezletilým. Podotýká, že již od dvou let věku nezletilého dobře fungovala střídavá péče obou rodičů a že byl připraven vybírat pro nezletilého základní školu tak, aby byla bez problémů dostupná z místa bydliště obou rodičů.

5. Dále stěžovatel uvádí, že matka se v průběhu odvolacího řízení rozhodla změnit své a synovo bydliště do místa vzdáleného od jeho bydliště cca 80 km, aniž by se o tom s ním jakýmkoliv způsobem radila. Informovala ho o tom až na jednání konaném dne 10. 6. 2020, přičemž on s touto skutečností nesouhlasil, avšak krajský soud se jeho nesouhlasem nezabýval. Za hlavní důvod, který odvolací soud vedl k závěru o nutnosti změny rozhodnutí soudu prvního stupně, považuje stěžovatel vyslovené přání nezletilého na pohovoru s kolizním opatrovníkem dne 9. 7. 2020. V tomto ohledu odvolacímu soudu vytýká, že se nijak nevypořádal se skutečností, že v předchozích pohovorech se nezletilý vyjadřoval opačně a ke změně jeho názoru došlo po týdenním pobytu u matky, a že i kdyby byl názor nezletilého zjištěn správným způsobem, neměl odvolací soud vyslovené přání nezletilého zaměnit s jeho zájmem. K tomu odkázal na náleží Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2014 sp. zn. I. ÚS 2482/13 (N 105/73 SbNU 683) (pozn. všechna rozhodnutí jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>). Dále odkázal na judikaturu Ústavního soudu o povinnosti důkladného odůvodnění soudního rozhodnutí s tím, že podle něj není možné učinit opačné právní závěry pouze na základě výsledku jediného pohovoru kolizního opatrovníka s nezletilým, jak učinil odvolací soud [viz např. náleží ze dne 1. 6. 2020 sp. zn. I. ÚS 3784/19, ze dne 2. 6. 2015 sp. zn. II. ÚS 3413/14 (N 103/77 SbNU 519), ze dne 21. 11. 2017 sp. zn. IV. ÚS 1921/17 (N 215/87 SbNU 477)]. Dodal, že stížnost nezletilého na to, že jezdí stále sem a tam, se mohla vázat k větší vzdálenosti bydlišť obou rodičů, což je ovšem stav vyvolaný výlučně matkou a jejím přestěhováním bez jeho souhlasu.

III.

Vyjádření účastníků řízení a vedlejších účastníků řízení

6. Soudce zpravodaj podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu zaslal ústavní stížnost k vyjádření účastníku řízení a vedlejším účastníkům řízení.

7. Krajský soud se ve stanovené lhůtě ani ke dni vydání tohoto rozhodnutí k ústavní stížnosti nevyjádřil.

8. Kolizní opatrovník nezletilého ve svém přípisu popisuje podrobný obsah pohovorů s nezletilým. Při prvním pohovoru s nezletilým, kdy mu bylo necelých pět let, shledal, že by bylo pro nezletilého vhodné, aby byl i nadále v péči obou rodičů, resp. ve střídavé péči obou rodičů, a to za předpokladu, že se odstraní poměrně časté předávání od jednoho rodiče k druhému. Podotýká, že se domníval, že vzájemná nevraživost mezi rodiči se časem zmírní či pomine, což se však nestalo. Poté, co mu krajský soud uložil, ať provede další pohovor s nezletilým, tak učinil v místě bydliště matky, s čímž právní zástupkyně otce souhlasila. Při tomto pohovoru nezletilý sdělil, že má rád oba rodiče a chce s nimi být, ale že nechce, aby pokračovala střídavá péče. Kolizní opatrovník zdůrazňuje, že nezměnil svůj názor ze dne na den a že rovněž nezměnil svůj názor pouze na základě rozhovoru s nezletilým. Vedl ho k tomu i dlouhodobý (převážně telefonický) kontakt s rodiči. V průběhu plynutí času dospěl k závěru, že by měla být stanovena výlučná péče

matky, nevyloučil však, že se do budoucna nezletilý bude chtít vrátit ke střídavé péči. Dodal, že oba rodiče by si měli uvědomit, že by měli zlepšit vzájemnou komunikaci a že jsou to oni dva, kdo ovlivňují spokojený život nezletilého. Matka tuto situaci řešila prostřednictvím psychologičky, která chtěla hovořit i s otcem. Otec sdělil, že žádný problém nemá a spolupráci odmítl (viz protokol o jednání před krajským soudem ze dne 10. 6. 2020).

9. Matka nezletilého ve svém vyjádření k ústavní stížnosti uvedla, že má za to, že rozhodnutím krajského soudu nedošlo k porušení žádných ústavně zaručených práv stěžovatele ani nezletilého. Krajský soud podle ní správně vycházel mimo jiné z nově formulovaného přání nezletilého „nestřídat se“ a být déle s matkou. Nezletilý měl již s pravidelným střídáním dostatečnou zkušenost a díky svému vyššímu věku také oproti předchozímu pohovoru s kolizním opatrovníkem lépe vnímal čas. Je přesvědčena, že krajským soudem bylo dostatečně prokázáno, že zájem nezletilého na její výlučné péči koresponduje s přáním nezletilého. Nepopírá konfliktní vztahy se stěžovatelem a tvrdí, že byla připravena pracovat na zlepšení. Iniciovala a absolvovala rodinnou terapii, která byla však bez výsledku ukončena, a také domluvila pro nezletilého psychologickou terapii, které se měl zúčastnit i otec, což však rázně odmítl. Dodala, že se s nezletilým stěhovala pouze dvakrát, poprvé ze společného bydliště se stěžovatelem, podruhé za svým životním partnerem do B. V. Trvá na tom, že argumentace stěžovatele, že mění partnery a zaměstnání, je lichá. Nezletilý také koliznímu opatrovníkovi uvedl, že jejího současného partnera má rád. Připouští, že krajský soud měl současně rozhodnout o úpravě styku otce s nezletilým, avšak tento nedostatek podle ní nemůže být sám o sobě důvodem pro zrušení napadeného rozhodnutí, neboť daná otázka je v dohledné době řešitelná v řízení o úpravu styku, případně cestou předběžného opatření. Pro pořádek uvádí, že sama úpravu styku stěžovateli nabízela, a to jak v řízení před krajským soudem, tak i následně v mimosoudní korespondenci, a stěžovateli v období do odložení vykonatelnosti napadeného rozsudku styk s nezletilým umožňovala. Nezletilý podle ní opětovně střídání, ke kterému došlo v důsledku odložení vykonatelnosti, velmi špatně snáší a vyjadřuje se v tom smyslu, že se střídat nechce a že se neměl narodit. Před odkladem vykonatelnosti napadeného rozhodnutí sama mohla zajistit odbornou psychologickou péči o nezletilého, ta však musela být po odkladu vykonatelnosti rozhodnutí krajského soudu ukončena, neboť otec svůj souhlas s pokračováním psychologické péče nedal. Z uvedených důvodů matka navrhla, aby Ústavní soud ústavní stížnost zamítl.

10. Výše rubrikovaná vyjádření byla stěžovateli zaslána na vědomí a k případné replice. Stěžovatel tohoto svého práva využil. Ve své reakci na vyjádření uvádí, že krajský soud neprovedl dostatečné dokazování pro zjištění vhodnosti výchovných prostředí, jak skutečně nezletilý střídavou péčí zvládá, jaký má vztah k oběma rodičům a jejich partnerům a jaké má sociální vazby v bydlištích svých rodičů. Dokazování zaměřil převážně na zjištění majetkových a příjmových poměrů otce, čímž nadřadil zájem na výživné dítěte jeho zájmu na nalezení optimálního uspořádání vlastní péče. Odvolací soud podle stěžovatele pominul zprávy z mateřských škol, kdy stanovisko mateřské školy v místě bydliště stěžovatele vyznělo výrazně pozitivněji než stanovisko mateřské školy, do níž nezletilého vodila matka, a nezkoumal podrobně důvody, které vedly kolizního opatrovníka ke změně stanoviska. Popírá, že by nezletilému znemožňoval kontakt s matkou a že nezletilému je toliko matka zdrojem bezpečí a stability. Zdůrazňuje, že dítě potřebuje oba dva rodiče stejnou měrou. V postupu odvolacího soudu shledává rozpor, kdy na jedné straně odvolací soud připouští, že dítě daného věku je ovlivnitelné, na druhé straně bere zjištění učiněná kolizním opatrovníkem v místě bydliště matky za přání dítěte,

k němuž je třeba přihlédnout. Podotýká, že on ani nikdo z okolí v jeho bydlišti na nezletilém nepozoruje nic, co by zavadalo příčinu k vyhledání psychologické pomoci. Nezletilý je veselý, na svůj věk velmi vyspělé dítě, které se nebojí komunikovat či tzv. zdravě zazlobit, ať už otce nebo učitelky ve školce. Tvrzení, která uvádí 1. vedlejší účastnice ve svém vyjádření, podle něj naprosto nekorespondují s tím, jak se nezletilý chová u stěžovatele doma. Z chování nezletilého má často pocit, jako by si nezletilý k němu přijel odpočinout. Podle něj nelze vyloučit, že matka zatahuje nezletilého do svých sporů a třeba nevědomky si tak z něj dělá svého ochránce. Tvrdí, že není pravdou, že by odmítal psychologickou pomoc pro nezletilého a byl neochoten situaci řešit. Pouze to vnímá jinak než 1. vedlejší účastnice. Poukazuje na to, že kolizní opatrovník návštěvu u matky vykonal až na jeho žádost, nikoliv proto, že se matka přestěhovala. Šlo o úplně první šetření v místě bydliště matky, zatímco on byl do té doby kolizním opatrovníkem navštíven, kontrolován a hodnocen již dvakrát. To podle něj svědčí o jeho znevýhodnění, neboť on musí svoji schopnost pečovat o nezletilého prokazovat, zatímco matka nikoliv. Dále stěžovatel zmiňuje, že není pravdou, že by mu matka po vydání rozsudku odvolacího soudu nabízela možnosti styku s nezletilým. Určila mu, v kterých víkendech má mít syna u sebe, a nabídla mu, že může za nezletilým dojíždět na odpolední styk v jednom všedním dni v týdnu do B. V., tedy do místa, o němž věděla, že s touto změnou bydliště nezletilého nesouhlasí. Jakýkoliv protinávrh, který vznesl, byl bez vysvětlení odmítnut. Poté, co byla odložena vykonatelnost rozsudku odvolacího soudu, vrátili se rodiče k praktikování střídavé péče po týdnu. Podle stěžovatele není pravdou, že by tento režim nezletilý špatně snášel. Nezletilý může trávit v rodině stěžovatele vždy celý týden, dochází v M. do školky. Stěžovatel i jeho manželka se mu plně věnují, poskytují mu klidné rodinné zázemí, dostatek lásky, o výživě nemluvě. Společně si hrají, sportují, vaří, připravují se na vánoční svátky. Nezletilý je s ním veselý a šťastný.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

11. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení. Dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, ve kterém bylo vydáno rozhodnutí napadené ústavní stížností. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu a jeho ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*), neboť vyčerpal všechny zákonné prostředky k ochraně svého práva.

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

a) Změna péče o nezletilého

12. Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy), který stojí mimo soustavu soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy). Vzhledem k tomu jej nelze, vykonává-li svoji pravomoc tak, že podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému soudnímu rozhodnutí, považovat za další, „superrevizní“ instanci v systému obecné justice, oprávněnou vlastním rozhodováním (nepřímo) nahrazovat rozhodování obecných soudů. Jeho úkolem je „toliko“ přezkoumat ústavnost soudních rozhodnutí, jakož i řízení, které jejich vydání předcházelo. Nutno proto vycházet

z pravidla, že vedení řízení, zjišťování a hodnocení skutkového stavu, výklad podústavního práva a jeho aplikace na jednotlivý případ je v zásadě věcí obecných soudů, a o zásahu Ústavního soudu do jejich rozhodovací činnosti lze uvažovat za situace, kdy je jejich rozhodování stíženo vadami, které mají za následek porušení ústavnosti (tzv. kvalifikované vady).

13. Ústavní soud předně konstatuje, že dlouhodobě zastává rezervovaný postoj k přezkumu rozhodování obecných soudů ve věcech péče o dítě. Posuzování těchto otázek je především doménou těchto soudů, které v kontradiktorně vedeném řízení mají nejlepší podmínky pro dokazování a pro následné spravedlivé rozhodnutí. Do rozhodování obecných soudů Ústavní soud zasahuje toliko v případech extrémního vykročení z pravidel řádně vedeného soudního řízení.

14. V řízení týkajícím se úpravy výchovných poměrů k nezletilým dětem se přezkum Ústavního soudu soustředí zejména na posouzení otázek, zda byly za účelem zjištění nejlepšího zájmu dítěte shromážděny veškeré potřebné důkazy s tím, že důkazní aktivita nedopadá na samotné účastníky, nýbrž na soud, zda hodnocení důkazů odpovídalo principům zakotveným v hlavě páté Listiny a ustanovením občanského soudního řádu a zákona o zvláštních řízeních soudních, a zda byla veškerá rozhodnutí vydaná v průběhu řízení řádně a dostatečně odůvodněna [srov. např. nález ze dne 16. 6. 2017 sp. zn. II. ÚS 2943/14 (N 110/77 SbNU 607)].

15. Ústavní soud se proto zaměřuje na zjištění, zda řízení před obecnými soudy bylo konáno a přijatá opatření byla činěna v nejlepším zájmu dítěte (ve smyslu čl. 3 Úmluvy), který musí být vždy prioritním hlediskem, a zda v tomto smyslu rozhodly o konkrétní podobě nejvhodnějšího uspořádání vztahu mezi rodiči a dětmi. Za tímto účelem Ústavní soud ve své judikatuře vymezil ústavněprávní kritéria pro rozhodování o úpravě výchovných poměrů k nezletilým dětem, jejichž naplnění při přezkumu rozhodnutí obecných soudů s ohledem na konkrétní okolnosti daného individuálního případu vždy zkoumá. Mezi kritéria, která musí obecné soudy z hlediska nutnosti rozhodovat v nejlepším zájmu dítěte v těchto řízeních vzít v potaz, patří zejména: 1) existence pokrevního pouta mezi dítětem a o jeho svěřeni do péče usilující osobou, 2) míra zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěřeni do péče té které osoby, 3) schopnost osoby usilující o svěřeni dítěte do péče zajistit jeho vývoj a fyzické, vzdělávací, emocionální, materiální a jiné potřeby, 4) přání dítěte. Je proto především úkolem civilních soudů, aby v souladu s principem nezávislosti rozhodování soudní moci, s ohledem na zjištěný skutkový stav a s přihlédnutím k nezastupitelné osobní zkušenosti vyplývající z bezprostředního kontaktu s účastníky řízení a znalosti vývoje rodinné situace, rozhodly o svěřeni nezletilých dětí do péče jednoho nebo obou rodičů. Základním kritériem přitom musí vždy být především zájem dítěte, a nikoliv přání rodiče (srov. nález ze dne 31. 3. 2020 sp. zn. III. ÚS 149/20).

16. Ústavní soud zdůrazňuje, že v případě, kdy jeden z rodičů naplňuje čtyři shora vymezená kritéria výrazně lépe, je zpravidla v zájmu dítěte, aby bylo svěřeno do péče tohoto rodiče. Naopak v případě, naplňují-li oba rodiče tato kritéria zhruba stejnou měrou, je třeba vycházet z premisy, že zájmem dítěte je, aby bylo především v péči obou rodičů [srov. např. nálezy ze dne 25. 9. 2014 sp. zn. I. ÚS 3216/13 (N 176/74 SbNU 529) a ze dne 30. 12. 2014 sp. zn. I. ÚS 1554/14 (N 236/75 SbNU 629)].

17. Z dosavadní judikatury Ústavního soudu ovšem současně vyplývá, že svěřením dítěte do střídavé péče za situace, kdy oba rodiče naplňují výše uvedená kritéria zhruba stejnou měrou, není nutně vždy automatickým řešením, neboť obecné soudy jsou povinny vzít v potaz i další relevantní kritéria, vyžadují-li to specifické okolnosti projednávaného případu, a která s ohledem na povinnost respektovat a hájit nejlepší zájem nezletilého dítěte brání jeho svěřením do střídavé péče, a tedy vyvracejí onu presumpci ve prospěch střídavé péče. Jde například o situace, v nichž by vzhledem ke specifickému zdravotnímu či psychickému stavu dítěte střídavá péče pro dítě představovala nepřiměřenou zátěž (např. je-li dotčené dítě emočně labilní, je vysoce fixováno pouze na jednoho z rodičů, vyžaduje speciální a intenzivnější péči a pozornost, trpí poruchou autistického spektra, atp.). Stejně tak lze uvažovat ve výjimečných případech o nesvěřením dítěte do střídavé péče tehdy, kdy rodiče, jež jinak naplňují relevantní kritéria ve zhruba stejné míře, žijí ve velmi velké vzdálenosti od sebe, a to zejména, když by tato velká vzdálenost mohla zásadním způsobem narušit školní docházku dítěte či jeho rozvoj prostřednictvím mimoškolních aktivit nebo rozmělnit jeho vazby v daném sociálním prostředí [srov. např. nález ze dne 5. 9. 2012 sp. zn. II. ÚS 1835/12 (N 152/66 SbNU 289)].

18. Důvodem bránícím svěřením nezletilého dítěte do střídavé péče může být podle judikatury Ústavního soudu i nevhodná či absentující komunikace mezi rodiči, nicméně pouze ve výjimečných případech, neboť je nesporné, že špatná či přímo konfliktní komunikace mezi rodiči negativně ovlivňuje osobnostní rozvoj samotného dítěte i charakter a kvalitu jeho výchovného prostředí, obzvláště za situace, kdy rodiče mají tendenci řešit své neshody právě „bojem o dítě“ či jeho prostřednictvím, a tak rezignují na svou primární povinnost chránit jeho zájem být v péči obou rodičů a hledat nejvhodnější způsob, jak dítěti vytvořit harmonické a láskyplné prostředí, umožňující mu bez negativních vlivů tento zájem realizovat (srov. např. sp. zn. I. ÚS 1554/14).

19. Ústavní soud tedy posuzoval, zda krajský soud, jenž nezletilého svěřil do výlučné péče matky, respektoval závěry plynoucí z aktuální judikatury Ústavního soudu a vycházel z premisy, že „svěřením dětí do střídavé péče je pravidlem, nikoliv výjimkou“ (srov. nález sp. zn. I. ÚS 2482/13), resp. zda dostatečně odůvodnil, že v nyní projednávaném případě nastala okolnost, která zmíněnou presumpci ve prospěch střídavé péče vylučuje. Jak se podává z navazující judikatury zdejšího soudu (např. nález sp. zn. I. ÚS 1554/14), tato premisa je platná pouze za předpokladu splnění všech výše předestřených ústavněprávních kritérií a zákonných podmínek, jež jsou odrazem ústavního požadavku na zohlednění zájmů nezletilých dětí. Taktéž v usnesení ze dne 11. 8. 2015 sp. zn. I. ÚS 2831/14 Ústavní soud uvedl, že „teze obsažené v judikatuře k věci svěřením dítěte do střídavé výchovy [viz např. nález ze dne 30. 5. 2014 sp. zn. I. ÚS 1506/13 (N 110/73 SbNU 739)] nijak nevyvazují obecné soudy z povinnosti posuzovat případy individuálně. Ke střídavé výchově se nelze automaticky uchýlovat v každém řízení o svěřením dítěte do péče, naopak je nezbytné vždy hledat nejlepší zájem dítěte podle okolností daného případu (srov. např. usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 8. 2014 sp. zn. III. ÚS 2009/14, ze dne 25. 9. 2014 sp. zn. III. ÚS 2720/13 aj.)“. Je nutno respektovat jedinečnost každého individuálního případu a v nich zkoumaného zájmu a potřeb nezletilého dítěte, o jehož péči je rozhodováno. Ústavní soud je toho názoru, že krajský soud těmto požadavkům dostal.

20. Ústavní soud po studiu předloženého soudního spisu shledává, že krajský soud rozhodoval po doplnění dokazování na základě dostatečně zjištěného skutkového stavu, námitkami vedlejší účastnice uplatněnými v odvolání proti rozsudku okresního soudu se

řádně zabýval a objasnil, na základě jakých důkazů a úvah dospěl ke svým závěrům o svěřeni nezletilého do výlučné péče matky. Ústavní soud přisvědčil jeho závěrům, že vzhledem k nízkému věku nezletilého a s přihlédnutím k jeho přání je pro něj aktuálně nejvhodnější výlučná péče matky. Nelze než souhlasit s názorem krajského soudu, že nezletilý potřebuje snadnou dostupnost matky, která je pro něj zdrojem bezpečí a jistoty, a že není v jeho zájmu, aby jeho předškolní vzdělávání bylo tříštěno.

21. Důvodem pro změnu výchovného prostředí nezletilého tedy byly konkrétní okolnosti, které ve svém komplexu vedly krajský soud k přesvědčení o nevhodnosti střídavé péče. Krajský soud své rozhodnutí dostatečně a srozumitelně odůvodnil, uvedl, jaké skutečnosti má za zjištěné a jak dospěl po doplněném dokazování ke shora popsanému závěru, a které předpisy aplikoval. Napadené rozhodnutí není v tomto ohledu v kolizi se zájmy nezletilého, naopak prioritním hlediskem při rozhodování krajského soudu byl podle Ústavního soudu nejlepší zájem nezletilého, jak to vyžaduje čl. 3 odst. 1 Úmluvy.

22. Ústavní soud tedy neshledal v postupu a v rozhodnutí krajského soudu o změně péče o nezletilého žádné kvalifikované pochybení, jež by mohlo být posuzováno jako porušení základních práv stěžovatele a jež by mělo vést z tohoto důvodu ke kasaci napadeného rozhodnutí. Závěry krajského soudu jsou v tomto ohledu řádně odůvodněné, jasné, rozumné a logické. Napadený rozsudek městského soudu v části týkající se změny péče o nezletilého neodporuje žádné z ústavních kautel řádně vedeného soudního řízení podle hlavy páté Listiny.

b) Absentující úprava styku otce s nezletilým

23. Z obsahu napadeného rozhodnutí a vyžádaného soudního spisu je však současně zřejmé, že krajský soud neupravil styk stěžovatele s nezletilým.

24. Podle čl. 9 odst. 3 Úmluvy státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte odděleného od jednoho nebo obou rodičů udržovat pravidelné osobní kontakty s oběma rodiči, ledaže by to bylo v rozporu se zájmy dítěte.

25. Podle čl. 18 odst. 1 Úmluvy státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, vynaloží veškeré úsilí k tomu, aby byla uznána zásada, že oba rodiče mají společnou odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte. Rodiče, nebo v odpovídajících případech zákonní zástupci, mají prvotní odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte. Základním smyslem jejich péče musí přitom být zájem dítěte.

26. Podle čl. 32 odst. 4 Listiny péče o děti a jejich výchova je právem rodičů. Děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.

27. V nyní posuzované věci se otec domáhal nové úpravy styku s nezletilým, který byl v tu dobu ve společné péči obou rodičů, která již byla pro nezletilého nevyhovující. Žádal, aby byl nastolen model střídavé péče v týdenních cyklech a aby docházelo k předání nezletilého v předškolním zařízení. Okresní soud návrhu otce vyhověl (viz bod 2. shora).

28. Ústavní soud nepřehlédl, že krajský soud žádným způsobem nerozhodl o styku otce s nezletilým. V napadeném rozsudku styk otce s nezletilým není nijak upraven, což není slučitelné s nejlepším zájmem dítěte. Toto opomenutí krajského soudu je zvlášť

překvapivé, neboť sám poukázal na špatnou komunikaci a vztah mezi rodiči, a nemohl tedy předpokládat, že se na styku stěžovatele s nezletilým dohodnou.

29. Ústavní soud na tomto místě připomíná, že „být spolu“ znamená pro rodiče a jeho dítě jeden ze základních prvků rodinného života, a to i přes rozkoly ve vztazích mezi rodiči [náleze ze dne 26. 7. 2016 sp. zn. I. ÚS 153/16 (N 137/82 SbNU 207)]. Jak se podává z Úmluvy, tak dítě má právo udržovat pravidelné osobní kontakty s oběma rodiči a oba rodiče mají společnou odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte (viz výše citovaný čl. 9 odst. 3 a čl. 18 odst. 1 Úmluvy). Z ustálené judikatury Ústavního soudu vyplývá, že v zájmu dítěte zpravidla je, aby bylo v péči obou rodičů, kde každý z nich poskytuje dítěti láskyplnou péči a každý svým dílem přispívá k osobnostnímu vývoji dítěte. Dítě, které je v péči jen jednoho rodiče, má právo stýkat se s druhým rodičem v rozsahu, který je v zájmu dítěte, stejně jako tento rodič má právo stýkat se s dítětem.

30. Z napadeného rozsudku ani ze soudního spisu se nijak nepodává, že by měl být vyloučen styk otce s nezletilým. Jak se podává i z pohovorů kolizního opatrovníka s nezletilým, tak jeho vztah k oběma rodičům je veskrze pozitivní. Podle Ústavního soudu tedy není ústavně konformní, že styk s otcem nebyl nijak upraven, čímž formálně hrozilo nebezpečí (i když stěžovatelka tvrdí, že styku otce s nezletilým nebránila ani po vydání napadeného rozhodnutí) přerušení jakýchkoliv jejich kontaktů, a to až do případného nového rozhodnutí soudu o styku. Ústavní soud má za to, že taková situace je v rozporu s nejlepším zájmem dítěte a krajský soud i v tomto ohledu pochybil.

31. Pro úplnost Ústavní soud dodává, že v daném řízení se rozhodovalo o péči o dítě, nikoliv o styku s ním. Procesní předpisy však nijak krajskému soudu nebránily o styku rozhodnout, když z čl. 32 odst. 4 Listiny a mezinárodních závazků České republiky plyne požadavek opačný. Podle Ústavního soudu je třeba řízení o úpravě poměrů k dítěti chápat komplexně a tak, že zahrnuje jak rozhodnutí o péči, tak i o styku, neboť tato dvě rozhodnutí spolu velmi úzce souvisejí. Nakonec z hmotněprávního pohledu není pro rodiče mezi stykem a péčí podstatný rozdíl. V rámci obojího se rozhoduje o období, po které bude dítě trávit čas s daným rodičem. Bude pravidlem, že případný neúspěšný rodič v rozhodnutí o péči bude mít zájem o styk. Krajský soud, který hodlal zásadně změnit dosavadní uspořádání péče o dítě, měl dát dostatečný procesní prostor účastníkům se k takové možnosti vyjádřit, neboť jinak dojde k porušení jejich práva na řádně vedené soudní řízení podle čl. 36 odst. 1 a 4 Listiny (srov. náleze ze dne 28. 7. 2020 sp. zn. IV. ÚS 1328/20).

VI. Závěr

32. Postupem krajského soudu, který neupravil styk otce s nezletilým, tedy došlo k porušení práva stěžovatele a 2. vedlejšího účastníka podle čl. 32 odst. 4 a čl. 36 odst. 1 a 4 Listiny ve spojení s právy 2. vedlejšího účastníka podle čl. 3 odst. 1, čl. 9 odst. 3 a čl. 18 odst. 1 Úmluvy (výrok I.). *Ratio decidendi* tohoto nálezu však Ústavní soud nemohl zohlednit ve výroku svého nálezu zrušením napadeného rozsudku krajského soudu, neboť se tento rozsudek ve výrokových částech úpravou styku otce s vedlejším účastníkem nezabývá a nebylo by možné ani část výroků napadeného rozsudku zrušit. Jde o obdobnou situaci jako v případě, kdy je napadána neústavnost zákona z důvodu, že v něm nějaká věc upravena není, ač upravena být má.

33. Nálezová forma rozhodnutí je podle Ústavního soudu potřebná nejen pro naplnění subjektivní funkce řízení o ústavní stížnosti, neboť jím Ústavní soud obecně závaznými výrokovými závěry poskytuje stěžovateli určitou satisfakci v podobě konstatování porušení jeho ústavně zaručeného práva. Současně tím Ústavní soud naplňuje objektivní funkci ústavní stížnosti, protože svým výrokem [nálezy ze dne 28. 2. 2017 sp. zn. III. ÚS 2916/15 (N 35/84 SbNU 401), ze dne 2. 4. 2019 sp. zn. III. ÚS 3429/17] vymezuje hranice dalšího postupu soudů v obdobných případech. Byť se tímto závěrem dosavadní postup krajského soudu nenapraví, může mít pro stěžovatele a vedlejšího účastníka právní význam. Není úkolem Ústavního soudu, aby předjímal, bude-li jej mít skutečně a v jakém směru [nález ze dne 21. 4. 2004 sp. zn. IV. ÚS 385/03 (N 59/33 SbNU 95)].

34. V této souvislosti Ústavní soud připomíná, že závazný není pouze výrok nálezu, nýbrž i nosné důvody vyjádřené v jeho odůvodnění, na které se rovněž vztahuje čl. 89 odst. 2 Ústavy [viz řadu rozhodnutí Ústavního soudu, např. nálezy ze dne 19. 3. 2003 sp. zn. Pl. ÚS 2/03 (N 41/29 SbNU 371; 84/2003 Sb.) či ze dne 28. 1. 2004 sp. zn. Pl. ÚS 41/02 (N 10/32 SbNU 61; 98/2004 Sb.)].

35. Ústavně garantovaná práva zaručená Listinou a plnění závazků, které pro Českou republiku vyplývají z Úmluvy, musí být aplikovány bezvýjimečně, a zjistil-li Ústavní soud, a to bez jakýchkoliv pochybností, že ve věci stěžovatele a vedlejšího účastníka bylo řízení v jeho celku nutno považovat za proces porušující shora uvedená ustanovení Listiny a Úmluvy, bylo by popřením úlohy Ústavního soudu podle čl. 83 Ústavy toto zjištění bez dalšího přejít. Úlohou obecných soudů je pak toto pochybení bez zbytečných průtahů napravit.

36. Ve zbývající části [srov. důvody v části V. a) tohoto nálezu] Ústavní soud neshledal porušení ústavně zaručených základních práv či svobod, kterých se stěžovatel dovolává, a ústavní stížnost mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků podle § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu v této části odmítl (výrok II.).

37. Ústavní soud rozhodl bez nařízení ústního jednání, neboť od něj nebylo možno očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 22. prosince 2020

Jan Filip
předseda senátu

Odlišné stanovisko soudce Pavla Šámala k nálezu sp. zn. IV. ÚS 2611/20

1. Nesouhlasím s tím, že závěry krajského soudu ohledně přidělení nezletilého do výlučné péče matky jsou řádně odůvodněné, jasné, rozumné a logické, a že napadený rozsudek neodporuje žádné z ústavních kautel řádně vedeného soudního řízení podle hlavy páté Listiny, a proto podle § 22 zákona o Ústavním soudu podávám toto odlišné stanovisko k výroku i odůvodnění nálezu. Podle mého názoru měl být napadený rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 14. 7. 2020 č. j. 101 Co 71/2020-182 zrušen, a to z následujících důvodů.

2. Krajský soud na základě doplněného dokazování ve svém překvapivém rozhodnutí, které nebylo podloženo návrhy účastníků řízení ani provedenými důkazy, konstatoval, že vzhledem k nízkému věku nezletilého je pro něj aktuálně nejvhodnější výlučná péče matky, která byla od jeho narození ve funkci hlavního pečovatele. Nosným důvodem pro krajským soudem zvolený způsob stanovení péče byl zejména opakovaný pohovor nezletilého s kolizním opatrovníkem, který se konal dne 9. 7. 2020 (viz č. l. 176 a 177 spisu) a při kterém nezletilý uvedl, že se nechce střídat a nechce, aby se to táta dozvěděl, protože by se zlobil, že ho dále nebaví jezdit tak daleko sem a tam, že by si přál být více u mámy a chvíli u táty a že by si přál mít jednu školku. K tomu připomínám, že v případě větší vzdálenosti mezi bydlišti rodičů musí soudy upravit styk mezi rodiči a dětmi tak, aby bylo v co nejširší míře hájeno právo dětí na výchovu od obou rodičů. Přitom je třeba si uvědomit, že dlouhé cestování nepředstavuje zátěž jen pro rodiče, ale zejména pro dítě samotné. Dojde-li již k tomu, že jeden z rodičů se odstěhuje do větší vzdálenosti z původního místa bydliště, obecné soudy nemohou ponechat tento aspekt stranou a musí jej zohlednit ve svém rozhodování o úpravě styku či vyživovací povinnosti [srov. nález ze dne 29. 5. 2018 sp. zn. I. ÚS 2996/17 (N 104/89 SbNU 529); viz i nález ze dne 2. 9. 2020 sp. zn. IV. ÚS 4156/19].

3. Podle krajského soudu nezletilý potřebuje snadnou dostupnost matky, k čemuž v případě, že je u otce, nedochází, neboť vysloví-li nezletilý přání, že by chtěl zavolat mamince, otec to odmítá. Přisvědčil i argumentaci, že by nezletilý měl navštěvovat pouze jednu mateřskou školu, neboť od září 2020 se stane předškolákem, a že není v jeho zájmu, aby jeho předškolní vzdělávání bylo tříštěno. Rozhodl tak přesto, že při prvním pohovoru s kolizním opatrovníkem dne 1. 11. 2019 (viz č. l. 72 a 73 spisu) nezletilý sdělil, že se mu líbí v obou mateřských školách, že se těší na maminku i na tatínka a chtěl by u nich být stejně dlouho.

4. Z obsahu napadeného rozhodnutí se podává, že krajský soud blíže nezkoumal dopad cestování a stěhování na nezletilého, detailně nezjišťoval, jaký vliv má na nezletilého návštěva dvou různých předškolních zařízení, resp. zda by do budoucna bylo v jeho zájmu navštěvovat dvě různé školy, nezabýval se tím, že to byla matka, kdo se odstěhoval do místa vzdáleného od původního bydliště cca 80 km, aniž by jakýmkoliv způsobem otec o této skutečnosti informoval, celkový kontext případu blíže nezkoumal a omezil se toliko na konstatování, že vzhledem k nízkému věku nezletilého je pro něj aktuálně nejvhodnější výlučná péče matky coby hlavní pečovatelky, což však nebylo nijak blíže odůvodněno a z provedených důkazů tato skutečnost nevyplývá. Ač matka i otec navrhovali vypracování znaleckého posudku ke zjištění manipulace s nezletilým druhým rodičem, krajský soud tomuto jejich návrhu nevyhověl s tím, že by zpracování znaleckého

posudku nevneslo do projednávané věci žádné novum. S tímto závěrem krajského soudu nemohu souhlasit, neboť znalecký posudek by mohl objasnit rozhodné skutečnosti z hlediska výkonu dosavadní péče oběma rodiči o nezletilého, schopností rodičů takovou péči zajišťovat a zabezpečit tak náležitou výchovu nezletilého s přihlédnutím k jeho věku. Současně by mohl vyhodnotit dosavadní výsledky střídavé péče a přispět k rozhodnutí soudu z hlediska nejlepšího zájmu dítěte. Za situace, kdy oba rodiče jsou schopni o nezletilého řádně pečovat, jak bylo v řízení prokázáno a jak shledal i krajský soud, by musel být závěr o přidělení nezletilého do výlučné péče matky přesvědčivě odůvodněn, což se podle mého názoru v nyní posuzované věci nestalo. Ústavní soud v této souvislosti opakovaně připomíná, že v řízení ve věcech péče soudu o nezletilé postupují obecné soudy s ohledem na princip oficiality, a tedy jsou povinny provádět nejen důkazy navržené účastníky řízení, ale rovněž jiné důkazy, které jsou zásadní pro řádné zjištění skutkového stavu [srov. např. nález ze dne 5. 9. 2012 sp. zn. II. ÚS 1835/12 (N 152/66 SbNU 289)].

5. Shora popsany nedostatek zjištění skutkového stavu má zjevně nepříznivý vliv na kvalitu odůvodnění ústavní stížností napadeného rozhodnutí. Ústavní soud přitom setrvale zdůrazňuje, že požadavek řádného a přesvědčivého odůvodnění představuje jeden ze základních atributů spravedlivého procesu, jehož dodržování má zaručit transparentnost a kontrolovatelnost rozhodování soudů a vyloučit nepřezkoumatelnost či dokonce libovůli v soudním rozhodování [srov. např. nálezy ze dne 4. 9. 2002 sp. zn. I. ÚS 113/02 (N 109/27 SbNU 213), ze dne 11. 2. 2004 sp. zn. Pl. ÚS 1/03 (N 15/32 SbNU 131; 153/2004 Sb.) či ze dne 23. 2. 2006 sp. zn. III. ÚS 405/03 (N 45/40 SbNU 373)]. Tento požadavek je nepochybně zesílen právě v řízeních o úpravě výchovných poměrů k nezletilým, a to z důvodu obecné povinnosti soudů rozhodovat v nejlepším zájmu dítěte (srov. např. nález ze dne 2. 12. 2019 sp. zn. II. ÚS 4189/18), resp. je o to naléhavější, dospěje-li odvolací soud, jako v nyní posuzovaném případě, k odlišnému závěru než soud nalézací [srov. např. nález ze dne 17. 5. 2016 sp. zn. I. ÚS 1437/15 (N 87/81 SbNU 449)].

6. Krajský soud napadeným rozhodnutím podle mého názoru nerespektoval práva stěžovatele a nezletilého zaručená v čl. 32 odst. 4 a čl. 36 odst. 1 Listiny. Rozhodnutí krajského soudu odporuje rovněž požadavku nejlepšího zájmu dítěte vyplývajícímu z čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, podle nějž má být předním hlediskem nejlepší zájem dítěte při jakékoli činnosti týkající se dětí, tím spíše v soudním řízení, ve kterém se rozhoduje o změně výchovného prostředí a svěřením dítěte do výlučné péče druhého rodiče.

7. Dodávám, že tímto názorem nevyjadřuji názor, do čí výchovy by měl být nezletilý svěřen. Zodpovědět tuto otázku by bylo i nadále úkolem krajského soudu, který však musí při svém rozhodování postupovat podle shora uvedených principů, což konkrétně znamená zabývat se blíže dopadem zjištěných okolností na vývoj nezletilého a jeho zájem. Byl-li nosným důvodem pro napadené rozhodnutí krajského soudu zjištěný názor nezletilého, bylo jeho povinností řádně vyhodnotit jeho relevanci a své závěry náležitě odůvodnit. Nikoli každý názor dítěte je možné považovat za rozhodný a směrodatný v konkrétní věci, když v každém jednotlivém případě je nutno přihlížet k věku, rozumovému a psychickému vývoji dítěte a k případnému jeho ovlivňování některým z rodičů či třetí osobou. Při úpravě styku je potřeba názor dítěte zohledňovat velmi citlivě, neboť dítě samo nemusí být, a to dokonce i ve vyšším věku (např. přesahujícím dvanácti let) schopno plně odhadnout dopad svého postoje ke styku s rodičem, a to zejména s ohledem na osobní zainteresovanost a emoční náročnost rodinných vztahů.

Argumentaci názorem dítěte pak nelze nadužívat zejména u malých dětí (srov. Malá, J. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975 (Díl 2)*. Praha: Leges, 2016, s. 1504; dále viz i Kocourková In: Vymětal, J. a kol. *Speciální psychoterapie*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada Publishing, a. s., 2007).

V Brně dne 22. prosince 2020

Pavel Šámal